

תוכן העניינים

2	פרק 1 : מבוא
3	פרק 2 : חלק תיאורטי
9	פרק 3 : חלק אמפירי – ממצאים
14	פרק 4 : ניתוח ומסקנות
16	רשימה ביבליוגרפית

פרק 1: מבוא

הנושא בו בחרתי לעסוק היא החלטה 242 של מועצת הביטחון אשר אושרה בתאריך 22.11.1967, חמישה חודשים לאחר סיום מלחמת ששת הימים. מועצת הביטחון אישרה את ההחלטה פה אחד ועל-פיה היא קוראת לישראל לסגת מהשטחים שכבשה במלחמה ובתמורה לכך היא תזכה בהכרה מהמדינות הערביות. ממשלת ישראל החליטה כעבור חודש שהיא מקבלת על עצמה את עקרונות ההחלטה. בעבודה זאת נבקש לבדוק מה היו הסיבות לכך שממשלת ישראל קיבלה על עצמה החלטה זאת שיש בה התערבות בענייניה הלאומיים והביטחוניים החשובים ביותר.

לנושא זה יש לדעתי חשיבות גדולה, מפני שהסכסוך בין ישראל למדינות הערביות עדיין לא הסתיים. אומנם נחתמו הסכמים עם מצרים וירדן, אבל כמובן שעדיין אין שלום עם סוריה וגם רוב העולם הערבי מצוי ביחסי איבה ושנאה כלפי ישראל.

שאלת המחקר: מדוע ישראל הסכימה לקבל את החלטה 242?

ננסה לענות על שאלת המחקר על-ידי הצגה של שתי השערות שעבור כל אחת מהן יוצגו מדדי הערכה ומדדי הפרכה. מדדי ההערכה מעידים על כך שההשערה הינה נכונה ואמתית ולעומת זאת מדדי הפרכה מראים כי היא דווקא אינה נכונה. כמובן ששתי ההשערות מציגות תפיסת עולם שונה וכל אחת מהן יכולה להעמיד הסבר אחר שיבהיר מדוע בחרה ישראל לקבל את ההחלטה שקבעה עבורה מועצת הביטחון.

השערה 1: ישראל קיבלה את ההחלטה מפני שתנאי השלום היו מקובלים עליה.

לפי השערה זאת נוכל להניח מבחינה הגיונית כי למעשה התנאים הללו היו תואמים את התנאים בהם ישראל עצמה הייתה מעוניינת להגיע להסכם שלום. לכן היה לה רצון ואינטרס לקבל את ההצעה, כדי שהלחץ יעבור למדינות הערביות.

השערה 2: ישראל הסכימה לקבל את החלטה 242 מפני שחששה מלחץ ועונשים של מועצת הביטחון.

לפי השערה זאת ההחלטה לא הייתה טובה לישראל, אולם היא חששה מזעם של מועצת הביטחון ומצעדים שינקטו כנגדה במידה ותסרב לקבל את ההחלטה.

כמובן שלגבי כל אחת מההשערות יוצגו מדדי הערכה ומדדי הפרכה נפרדים. בהתאם לכך יבוצע ניתוח שיוכיח האם אותה השערה היא אכן נכונה, או שמא דווקא ההשערה השנייה היא זאת שמובילה אותנו אל האמת.

מבחינת מבנה העבודה ישנם שני חלקים עיקריים – חלק תיאורטי וחלק אמפירי.

החלק התיאורטי הוא החלק הראשון והוא עדיין אינו מהווה את המחקר עצמו. המטרה של החלק הזה היא לתת לנו את הרקע הכולל לנושא המרכזי של המחקר, על-מנת שנוכל להבין את הנושא בצורה מקיפה וכך לאחר מכן בחלק האמפירי להתעסק בנושא הספציפי ובשאלת המחקר. בחלק התיאורטי נסביר כרקע כללי מה הייתה החלטה 242, מי היא מועצת הביטחון ומה המעמד שלה כלפי ישראל. בסיום החלק התיאורטי נציג בצורה מפורטת את שתי ההשערות ונסביר בצורה מעמיקה את המדדים אותם אנחנו מתכוונים לבחון.

החלק האמפירי הוא החלק הבא והחשוב בעבודה שבמסגרתו אנחנו בוחנים את שתי השערות המחקר. בחלק זה נתמקד בתהליך שבו קיבלה הממשלה את ההחלטה ועל-ידי כך ננסה להבין מה היו הגורמים לכך

ואיזה משתי ההשערות נראית אמינה יותר. לאחר מכן יוצג פרק אחרון וקצר ובו המסקנות שלנו מהעבודה כולה ובחירת ההשערה המנצחת.

פרק 2: חלק תיאורטי

השערות המחקר והמדדים

בהתאם לכל זאת עולה כאמור שאלת המפתח והיא: **מדוע ישראל הסכימה לקבל את החלטה 242?** לצורך כך מוצגות שתי השערות אפשריות:

השערה 1: ישראל קיבלה את ההחלטה מפני שתנאי השלום היו מקובלים עליה.

ההיגיון: לפי השערה זאת נוכל להניח מבחינה הגיונית כי למעשה התנאים הללו היו תואמים את התנאים בהם ישראל עצמה הייתה מעוניינת להגיע להסכם שלום. לכן היה לה רצון ואינטרס לקבל את ההצעה, כדי שהלחץ יעבור למדינות הערביות. הסיבה שישראל האמינה בתנאים אלה היא שלא היה לה רצון להחזיק בשטחים שכבשה ומן הצד השני היא קיבלה הישגים מכובדים של הכרה בזכות הקיום שלה וכמו כן של בטחון טריטוריאלי וחופש שיט.

למעשה כאן אנחנו יכולים להניח שישראל כלל לא התכוונה להשיג את השטחים הרבים שהצליחה לכבוש במלחמה הקצרה, הדברים התגלגלו וישראל מצאה עצמה כך ללא תכנית. במצב זה ישראל חיפשה פתרון שיפטור אותה מהצורך להחזיק בשטחים הללו וכך היוזמה של מועצת הביטחון באה לה בצורה מצוינת כמו מתנה משמיים.

מדדי הערכה:

1. ציטוטים משיבות הממשלה שיראו כי ישראל לא הייתה מעוניינת להחזיק בשטחים וחיפשה דרך להיפטר מהם.
2. אמירות שמראות שישראל ביקשה להשתמש בשטחים כ"קלפי מיקוח" במשא ומתן לשלום וכך אם ניתן להשיג תמורתם הסכם שלום והכרה מהערבים היא הייתה מוכנה לקבל זאת

מדדי הפרכה:

1. טיעונים שיוכיחו כי ישראל ראתה בשטחים נכס ביטחוני וביקשה להחזיק בהם.

השערה 2: ישראל הסכימה לקבל את החלטה 242 מפני שחששה מלחץ ועונשים של מועצת הביטחון.

ההגיון לכך מסתמך על-כך שגם בעבר ישראל הסכימה לקבל החלטות כאלה ואחרות שלא היו לרוחה. כאשר דוגמא אחת וידועה מכולן היא הקבלה של החלטת האו"ם על תכנית החלוקה שגם אותה המדינות הערביות לא קיבלו ופתחו במלחמה. דוגמא אחרת הייתה לאחר מבצע קדש ב-1956, כאשר ישראל נאלצה לקבל את הלחצים של ארצות-הברית וברית-המועצות ולסגת ללא תנאים מסיני שאותו כבשה ממצרים במבצע צבאי מבריק. במקרה הזה, הלחצים לא היו ממועצת הביטחון, אבל הם היו משתי המדינות הקובעות והחזקות ביותר במועצת הביטחון. הדוגמא של מבצע קדש הוכיחה שכאשר ישראל חוששת מלחץ בינלאומי היא מוכנה לקבל החלטות של מועצת הביטחון שאינן לרוחה¹.

¹ שמש מ., (1994), "מבצע קדש ומערכת סואץ, הרקע הפוליטי במזרח התיכון 1949-1956", עיונים בתקומת ישראל כרך 4, עמ' 66-116.